

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Belen Esnal Larreategi

*Soraluze,
Gipuzkoa
(1932)*

Aurkibidea

Biografia

Soraluzeko Atxuri kalean jaio zen, bost anai-arrebatatik gazteena. Ama Irure auzoko Iturbe baserrikoa zen, eta aita azkoitiarra. Gerra denboran ahizpa bi eta anaia bat Belgikara eraman zituzten; ahizpa biak bertan geratu ziren eta familiak sortu zituzten. Mojetan eta Herriko eskolan ikasi zuen Belenek hamaika urtera arte. Gero Bergarako Gaitaoaldekoa baserrira joan zen neskame hamahiru urtera arte. Etxera itzuli eta Azkarate tailerrean hasi zen lanean; mandatari lanetan hasieran, baina laster jarri zuten makina batean. Atxotegi lantegian sei urtez jardun eta gero, Luzio Oruesagasti soraluzetarrarekin ezkondu zen eta berak jarritako tailerrean jarraitu zuen lanean. Bost seme-alaba izan zituzten. Bere gaztaroan abadeek zuten eraginari buruzko azalpenak ematen ditu.

Zintak

SOR-086

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elortza, Kepa
- **Data:** 2010-11-09
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k):** Elexpuru, Juan Martin

Pasarteak

1. Gerrako oroitzapenak eta kantak

- **Erref:** SOR-086/001
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:

<p>Lau urte zituenerako, errepublikanoen kanta bazekien. Gerra garaian, anaia eta ahizpa Belgikara joan ziren. Ahizpa Belgikara joan baino lehenago, Laredon tunelean bonba bota zuten, eta ahizpari metraila besoan sartu zitzaion. Gerrako hainbat oroitzapen ditu gogoan.</p>

Transkripzioa

-Esan igual "Has visto a mi padre?" erderaz jota keia balkoian, eta ni kantuan: "Somos milicianos, vamos a vencer, a la lucha hermanos de poder vencer. Viva la República, viva nuestra fe, viva España libre, UHP (u, hatxe, pe)". Ta lau urtekin hori danori buruan sartzeko neri, zeñek erakutsi ostan?

-Entzun eingo zeen kalia zeuk.

-Entzun eingo neban. Nik ostian gerra-denporako gauzak...

-Republikanuan kantua be ikasi ein zeen?

-Pentsaizu. Eta gure amak esaten eban. Hona etorri giñanian ba esaten ei eben: "Honek gorrixak diala? Zela izango dittun gorrixak". Hamen San Jose ta danak kuadrak, dana relijiñua. "Ta honek gorrixak?" Geuk entzundako zerak, ezta, baiña nik etxian entzun dotena, gure aitta ta tio ta danak hor zihar joan zien. Esaten eben ba zerera, frentera. Ta gure etxian egon zan lehengusu bat, nik pentsatzen neban nere anaia zala. Ta gure amak, handik etorritta danak batu zittuan etxera.

-Zuk uste zeen lehengusua anaia zala?

-Nik bai, porke nere anaia Belgikan zaon gerra-denporan, anai bat eta bi arreba, aizta, joan zien Belgikara.

-Gaztiak, ezta?

-Bai ba. Gure amak ez zekixen nora zoiazenikan be. Harek hartu ta barkuan. Ta ni txikiña nitzalako. Baiña harek danak ba Belgikara. Nik esaten dotena, guk gerrako ipoiña gosia, besteik ezebez. Ta ni akordasen (sic) tunelian, nere aizta Belgikara barkuan joan baiño lehenao zela tunelian bonbia bota eben, ta nere aitzari metraillia sartu jakon. Ta nik lau urtekin hori dakat goguan.

-Tunelian, trenan tunelian?

-Ez. Laredon. Sirenia joten eben eta joaten giñan danok refujixora.

-Zu zeu Laredon egonda zaoz?

-Ni akordatzen naiz. Eta beste detalle bat geratu jatana da, Tio Julian da nere aman koiñatua. Ba nere aittan arreba kalzonzilluekin "Julian, Julian!" ondorian, eta haura tunelera aintxintxika. Daukat gauza zelege bazuk. Ta aittaitta zela hil zan; nik ez neban ezautu ez ez amama ta ez aittaitta, baiña zela ohetikan izara batekin kajan sartu ebela. Hori be dakat goguan.

-Zenbat urte zeukazun?

-Lau urte.

2. Tailerrean lanean, baina ezkutuan

- **Erref:** SOR-086/002
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:02:57. **Bukatu:** 00:04:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

11 urte zituenerako, lanean hasi zen tailerrean, baina aspertu egiten zen lan hartan; ezkutatu egiten ziren inspektorea zetorreanean.

3. Mojen sistemarekin haserretu eta herriko eskolara joan

- **Erref:** SOR-086/005
- **Iraupena:** 0:03:34. **Hasi:** 00:07:37. **Bukatu:** 00:11:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

<p>Eskolan mojetan ibili zen. Mojek zigor asko jartzen zizkieten eta ikasleek ez zuten gustuko hori. 9 urte ingururekin herriko eskolan hasi ziren ikasten, eta han andereño oso onak izan zuten. Herriko eskolara joateko erabakia gurasoei galdetu gabe hartu zuten umeek; gurasoak haserretu egin ziren jakin zutenean.</p>

4. Umetako bihurrikeriak gose garaian

- **Erref:** SOR-086/006
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:11:11. **Bukatu:** 00:11:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak

Laburpena:

<p>Azkoitiko mutilak lanbidea ikastera etortzen ziren Soraluzera, eta gauetan haiekin jolasten ziren: batzuetan sokasaltoan, besteetan mojetako madariak lapurtzen edota presara igerian egiten. Gose garaia zen orduan.</p>

5. Bizimodua zeharo desberdina Soraluzen edo Belgikan hazita

- **Erref:** SOR-086/007
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:11:59. **Bukatu:** 00:14:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Gurasoek tailerrean egiten zuten lan. Belen Osintxura joaten zen esne bila anaiarekin. Gaztetan garai gogorrek tokatu zitzaizkien, eta ahizpak Belen Belgikara eraman nahi izan zuen zer lan-baldintza zituen ikusita. 18 urterekin Belgikara joan zen Belen anai-arrebak ikustera; txundituta gelditu zen hango egoerarekin.

6. 11 urterekin neskame hasi

- **Erref:** SOR-086/008
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:14:55. **Bukatu:** 00:16:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

11 urte zituela, eskola bukatu eta Bergarako baserri batera joan zen neskame. Han zegoela, zaldiz joan behar izaten zuen medikuaren bila.

7. Tailerrean mandatari izaten aspertu, eta makinatara pasa

- **Erref:** SOR-086/013
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:20:13. **Bukatu:** 00:21:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

Tailerrean bulegoko mandataria izan zen hasieran; baina aspertu egiten zenez, makinako lanetara pasa zuten. Zer makina erabiltzen zituen aipatzen du. Hainbat tailerretan aritu izan da lanean.

8. Belgikan egondako anai-arreben zoria

- **Erref:** SOR-086/016
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:22:36. **Bukatu:** 00:25:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Anai-arrebak Belgikan ondo bizi ziren. Belgikan neskameek familiarekin batera jaten zuten otorduetan. Belgikan ezagutu zuen jendea ona zen. Belgikan egondako anaia txikia zenez, itzuli eta Bergarako emakume batekin ezkondu zen. Belgikan egondako beste ahizpa baino bizimodu gogorragoa tokatu zitzaion.

9. Belgikako erraztasunak vs. Soraluzeko miseriak

- **Erref:** SOR-086/018
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 00:25:11. **Bukatu:** 00:27:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>18 urte zituela, Belgikara joan zen anai-arrebei bisitan. Hara joandakoan, beste mundu bat iruditu zitzaion hura. Tailerreko soldatarekin ez zion aitaren botikak erosteko adina ematen. Apaizak tratu desberdina ematen zien familia batzuei eta besteei.</p>

Transkripzioa

- Zeu hemezortzi urtekin Belgikara bisittan, e?
- Honbre! Ez neban ezautzen ez Donostia eta ez Bilbo. Eta ezautu neban han, bonberuak zian nere koiñatuak, gradudunak baiña bonberuak. Eta han zan jaixa, eta han jaixa itten zan jai bat... Ta behin hamazortzi urte, ni be luze jantzitta, eta, jolin, neretako ez euan beste mundurik. Hamengo mutil danak neretako gutxi zien. Baiña ondo etorri jatan.
- Zenbat denpora egin zeen Beljikan?
- Nik Beljikan ze ein neban, hillebete? Baiña neretako zan beste mundu bat. Bakizu, aitta geizki zeuan, ta gero aitta ta ama bixak gaixorik.
- Francorik be ez zan han egongo ta libertade gehixao ta.
- Bai. Ta gero neri hamen tokau jatana zan aitta ta ama gaixorik. Nik irabazten neban Atxoteginian hamazortzi -destajuan, e!-, hogeta bat, hogeta hiru pezeta. Ta aittak bihar eban, egun baten bai ta bestian ez, hirurehun pezetako pastillak. Ta nik hamen eskatu neban, nik ez nere koiñatiak, Madridera joan zan bizi izatera hamengo tailler batekin, ta eskatu eban enpadronaziñoeko papelak, ta bide batez eskatu eban abariari be bai, porke hamen orduan laguntasuna zeken medikuak eta abariak eta bi enfermerak. Ta haura joan zan daneri eskatzera, ez dirua, aittantzako pastillak. Eta neri txikita bat ez zosten emon. Horregaitik oin esaten dot hamen datozenian eskian, "neri ez zosten asko emon". Ta guri han tokau zan, nere koiñatian anaia, haren gurasuak lehen zian hamen abare... Oseake abarientzako be, dirudunak. Harei sobria ta guri sekula be ez. Osea ke hamen be egon da. Bazuei dana eta bestioi ezebez.

10. Aisialdian, erromerietara eta mendira

- **Erref:** SOR-086/022
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:32:14. **Bukatu:** 00:35:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Erromeriara hainbat lekutara joaten ziren. Igandero herriko plazan ere musika egoten zen. Neska-mutilak mendira joaten ziren lagun soinu-jotzailearekin.

Janaria neskek eramaten zuten; mutilek, kafea. Baina mutilek tranpa egiten zieten kafearekin. Behin oilasko-saltzailearekin izandako anekdota kontatzen du.

11. Elizara negar egitera

- **Erref:** SOR-086/023
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:35:05. **Bukatu:** 00:36:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Gaztetan dena bekatu zen. Egunero mezara joaten zen, elizan behintzat negar egin zezakeelako.

12. Elizarekin eta abadeekin desengainatuta

- **Erref:** SOR-086/025
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:37:33. **Bukatu:** 00:41:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Lehen mutil-lagunarekin paseoa joatean, arrosarioa errezatzeko eskatzen zuten apaizek. Dantza lotua debekatuta zegoen. Desengainatuta dago apaizekin. Lekuz kanpoko galderak eta debekuak egiten zituzten. Aitaren aholkua izan zen norbere barruan sentitzen denari kasu egiteko, eta ez ikusten denari. Batzuk oso erlijiosoak izan arren, berekoiak dira.

13. Eztei-bidaia amarekin

- **Erref:** SOR-086/027
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:44:22. **Bukatu:** 00:46:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

<p>Ezkondutakoan Belgikara joan zen. Eztei-bidaia zen, eta ama beraiekin eraman zuten. Ezkondutakoan, amaren etxean egon ziren bizitzen.</p>

14. Mutilarekin ateratzeko, informea eskatu behar

- **Erref:** SOR-086/035
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:55:42. **Bukatu:** 00:57:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Bikotea ateratzeko informea eskatzen zen herrira: abadeak eskatzen zuen mutilari buruzko informea, jakiteko zer moduzkoa zen. Mutila elizara joaten bazen, informe ona jasotzen zuen; txarra bazuen, ordea, utzi egin behar izaten zuten.

Transkripzioa

-Pareja urtetzeko informiak eta lehen.

-Ze informe?

-Lehen bai. Nik ez neban eskatu baiña nere lagunak be. Bueno, abariak eskatzen eban. Pareja urtetzeko, bai edo ez mutillari esateko, eskatzen zan informiak herrira. Porke nere lagunari (sastrian alabia zan eta), aittak ez zotxan lagatzen kanpotarrekin, ta informiak eskatu ebanian eta informiak onak bialdu, bueno. Ia pareja urten eban.

-Informia nork?

-Mutillan herrira, abariak. Abariak eskatzen eban hango herrira. Informiak, aber ze mutil edo. Ohitturak lehen. Ta oin barriz, e, honekin dabillekuan bestiakin.

-Orduan abadiak polizia lana eitten euen orduan?

-Itxuria. Guri behintzat beti esaten oskuen, mutillakin hasteko informiak eskatu bihar dala lelengo.

-Sekula entzun barik neukan. Osea ke parrokixatik parokixara, hau mutillau zer moduzkua dok?

-Bai. Berak eken. Eta elizara joaten bazan, oso mutil ona. Nahiz eta zeloso zikin bat eta eskuak mobitzen ebana, konforme. Hemen basia zan mezetara joatia.

-Eta informia txarra etortzen bazan, zer?

-Ba laga ein bihar mutillari. Ezin hasi.

-Hori gogorra izango zan.

-Gure denporan horixe zan. Nik kuadrillan ezagutu dot eta bai.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-07-28

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com